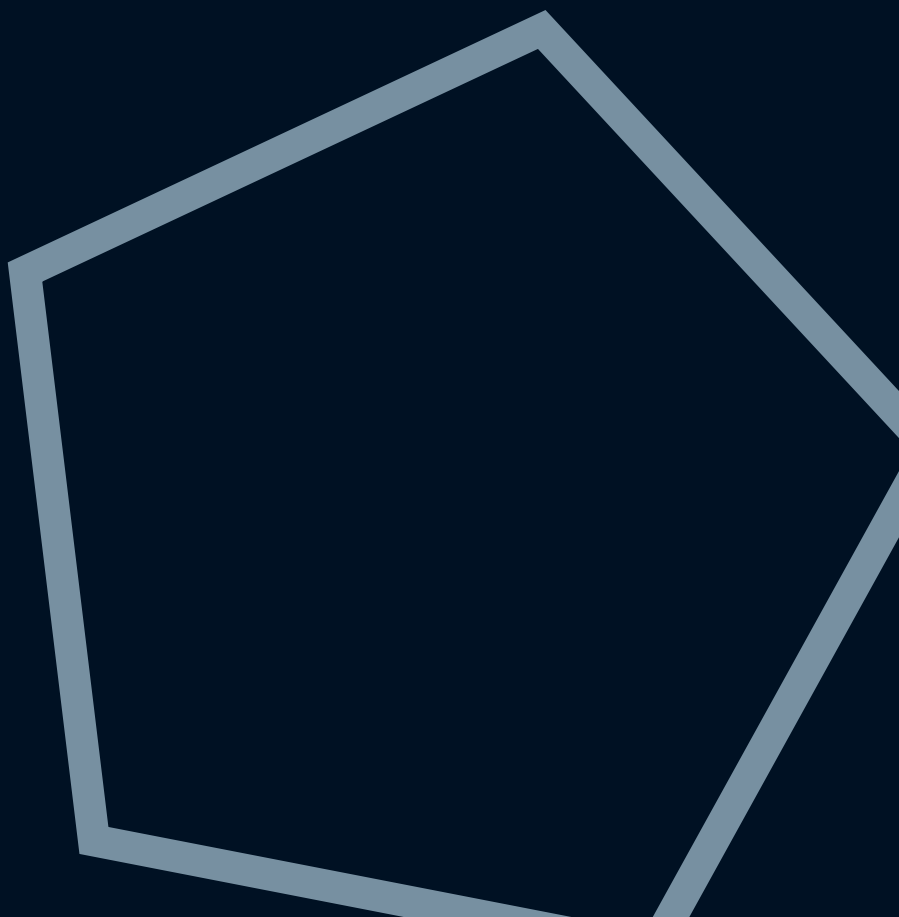
Lotte Rienecker
Peter Stray Jørgensen
Med bidrag av Signe Skov

DEN GODE OPPGAVEN

Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole

2. utgave

FAGBOKFORLAGET

DEN GODE OPPGAVEN

– håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole

Lotte Rienecker og Peter Stray Jørgensen
Med bidrag av Signe Skov

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2020 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

ISBN: 978-82-450-3548-3
1. utgave, 1. versjon 2020
E-utgaven baserer seg på 2. trykte utgave: ISBN: 978-82-450-1329-0

Originalens tittel:
Den gode opgave
– håndbog i opgaveskrivning på videregående uddannelser
4. utgave 2012
Utgitt på norsk med tillatelse fra Forlaget Samfundslitteratur
Oversatt fra 4. utgave av Wenche Landaas

Forside ved forlaget basert på design av Imperiet.
Elektronisk tilrettelegging: John Grieg: Bergen
Sats og ombrekking: Laboremus Oslo AS

Spørsmål om boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
E-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet av åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller etter avtale med Kopinor.

FORORD TIL 2. UTGAVE

Denne mye brukte håndboken i oppgaveskriving er en bok man har glede av gjennom hele studieløpet. Den passer for studenter i alle fag, på alle nivåer. Boken handler først og fremst om ulike typer selvstendige oppgaver, men inneholder også stoff om bundne oppgaver (som for eksempel eksamensoppgaver).

Forfatterne tar utgangspunkt i at den selvstendige oppgaven er en sjanger som går på tvers av faggrenser, en sjanger med flere likheter enn forskjeller på tvers av fag, en sjanger med tilbakevendende elementer. Disse elementene uttrykkes i pentagonmodellen for oppgavens grunnlag. Denne pentagonen (femkanten) har du allerede møtt på omslaget, og du vil møte den gjennom hele boken.

2. utgave er gjennomgående revidert med mange nye modeller og oversikter, skjemaer, aktiviteter og eksempler. En rekke eksempler er skiftet ut med helt nye gode eksempler som har fått høyeste eller nesten høyeste karakter. Det rike utvalg av kommenterte eksempler er hentet fra et bredt spekter av utdanninger. Det er de gode eksemplene vi alle kan lære noe av. Del og stjel! Når det gjelder formen, ikke innholdet, er det i høy grad tillatt å plagiere og etterligne.

Boken har fått mange bokser med forslag til aktiviteter som kan støtte og fremme skrivingen. Aktivitetene er også ment som en forberedelse til veiledning og utveksling med dem som gir tilbakemelding. Disse boksene ligger også på den danske originalens hjemmeside: dgo.samfundslitteratur.dk. Her er også de tilhørende skjemaene i wordformat så du selv kan tilpasse dem til din egen konkrete oppgaveskriving.

Argumentasjon og dokumentasjon er to sentrale læremål ved oppgaveskriving. Boken inneholder nå mer om metoder for litteratursøking og om oppgavers litteraturbaserte argumentasjon. Den har også flere eksempler på studenters gode arbeid med litteratur i ulike fag.

Forfatterne Lotte Rienecker og Peter Stray Jørgensen har i denne utgaven fått med seg Signe Skov i stedet for Christian Kock, Signe Hegelund og Lis Hedelund. Skov har særlig bidratt til kapitlene om de bundne oppgavene, språk og argumentasjon.

Den gode oppgaven er en oppslagsbok som ikke nødvendigvis må leses fortløpende. Vi anbefaler likevel at du leser kapittel 1 om oppgavesjangeren og kvalitetskriterier først – det er her forfatterne introduserer bokens overordnede ideer og innfører de begrepene de bruker i resten av boken.

God lesing – og skriving!

INNHOLD

1
GODE OPPGAVER INNENFOR HØYERE UTDANNING – SJANGRE OG KVALITETSKRITERIER 17
Den selvstendige oppgaven som sjanger 17
I den vitenskapelige sjangeren undersøkes et faglig problem 18
Den selvstendige oppgaven lever opp til vitenskapelige krav 20
Vitenskap er faktorer i spill mot hverandre 20
Den vitenskapelige teksten er hierarkisk 20
Vitenskap er både kunnskap og undersøkelse i faget 21
Akademiske språkhandlinger 21
Krav og kvaliteter ved gode oppgaver på universitet og høyskole 22
Unngå alminnelige misforståelser om hva den gode oppgaven er 24
Andre typer oppgaver og andre sjangre du også må bruke som student 24
Andre oppgavetyper: formidlingsoppgaver, øvingsoppgaver, prøveoppgaver 25
Grunnlaget for undersøkelsen – oppgavens pentagon 26
Hva kan stå i pentagonens hjørner? 26
Eksempler på gode oppgaver i pentagon 27
Bruk pentagonen 33
Kvalitetskriterier for den gode oppgaven 34
1. I den gode oppgaven er oppgaveforfatteren til stede som fagperson og viser selvstendighet 35
2. Den gode oppgaven bruker fagets kunnskap og redskaper 36
3. Den gode oppgaven er fokusert 38
4. Den gode oppgaven «skriver» høyt på taksonomier for læremål 38
5. Den gode oppgaven er et argument 41
6. Den gode oppgaven forholder seg kritisk til stoffet, faget og seg selv 41
7. Den gode oppgaven metakommuniserer 42
8. Den gode oppgaven oppfyller studiets rammer 42
Eksempler på kvaliteter i bacheloroppgaver 43
Nyanseringer? 50
Angloamerikansk og kontinental vitenskapstradisjon har forskjellige formål og idealer 50
Råd til studenter som skriver kontinentalt 53

2
SKRIVEPROSESSER VED SELVSTENDIGE OPPGAVER 55
Temavalg 55
Din interesse for temaet 55
Det nyttige temaet 56
Det gode temaet 56
Teoretiske, abstrakte eller konkrete temaer? 56

Det første du gjør etter å ha valgt temaet, er å skrive 57
I gang med å skrive, ja – men hva? 57
Skriv før du leser – og mens du leser 58
Skriv bakfra – begynn med konklusjonen 58
Begynn med det sentrale 59
Vent med å gå i dybden med teori
og historikk, referater og beskrivelser 59
Skriv fleksibelt 60
Den innledende skrivingen er tenkeskriving 61
Tenkeskrivingens (stoffgenererings)teknikker 62
Idémyldring 62
Tankekart 62
Hurtigskriving 63
Rundt-omkring-skriving 63
Displayer (grafisk framstilling) – tegning av det sentrale innholdet i oppgaven 64
Hvorfor tenkeskriving? 65
Fra tenkeskriving til kladding til ferdige oppgaver 66
Skriving med og uten disposisjon 66
Tekstene i oppgaveskrivingen: notater, utkast og ferdig tekst 67
Bør man skrive med en leser i tankene? 68
Revisjon av tekst 68
Ta en pause 69
Revider på papir 69
Kriterier for revisjon 69
Fra forfatter- til leserbevissthet når man reviderer 70
Få tilbakemelding 71
Få lærerens kriterier 71
Prosjektplanlegging av oppgaveforløpet 72
Dine forutsetninger 72
Bruk kalendere og planleggingsskjemaer 72
Planlegg fra leveringsfristen og bakover 72
Skriveloggbok 72
Lesing til oppgaver 72
Eksperimenter! 73

3
MINDRE HJEMMEOPPGAVER, UKEOPPGAVER, EKSAMENSOPPGAVER – BUNDNE OPPGAVER 75
Hva er formålet med de bundne oppgavene i de første studieårene? 75
Kvalitetskriterier 76
Bindinger og muligheter: Hva *må* du gjøre – og hva ville være det være lurt å gjøre? 77
Progresjon og selvstendighet 78
Hvis du får utlevert oppgaveformuleringen 79
Innledningen til oppgaven: Hva er det fint å få med? 80
Struktur og framstilling 81
Skriveprosessen – hvis du bare har seks timer, tre dager eller én uke 83

4
PROBLEMFORMULERING – FRA TEMA TIL FOKUS OG SPØRSMÅL ... 85
Definisjoner: «problem» og andre problemord ... 86
Andre ord for problemformulering ... 87
Må det finnes et egentlig problem (og for hvem?) for at man skal kunne skrive en selvstendig oppgave? ... 88
Hvor kan vi problemformulere? ... 89
Problemformuleringer i «harde» og «myke» fag ... 90
Et spørsmål? ... 91
En god problemformulering hjelper deg å skrive den gode oppgaven ... 91
Prosessen: Fra tema til problemformulering ... 93
Hvordan går du fra tema til problemformulering? ... 93
Problemformuler fra svaret til spørsmålet ... 95
En observasjon ... 96
Bruk hv-ord ... 96
Fyll ut en mal ... 97
Få inspirasjon ... 97
Problemformuleringen styrer oppgavens pentagon ... 97
Problemformuler kunnskapsbrukende på taksonomier for læremål ... 98
Spørsmål som innledes med hva, hvorfor eller hvordan ... 98
Hva ... 98
Hvorfor ... 99
Kommentar ... 99
Hvordan ... 99
Problemformuleringen styrer oppgaven som et argument ... 100
Problemformuleringens bredde kontra sneverhet ... 101
Problemformuleringen styrer oppgavens avgrensning ... 102
Hovedspørsmålet i problemformuleringen må framgå klart ... 103
Del opp i hovedspørsmål og nødvendige arbeidsspørsmål ... 104
Problemformuleringen må være språklig presis ... 104
Om å skrive vagt ... 104
Vær oppmerksom på ord i flertall og vide begreper ... 105
Vær oppmerksom på fravær av aktører og kilder ... 105
Bruk fagets ord og termer ... 105
Skriv problemformuleringen kort og layoutmessig tydelig ... 106
Bruk åpne/lukkede spørsmål bevisst i problemformuleringen ... 107
En dårlig problemformulering – hva er det? ... 108
Veiledning og problemformulering ... 109
Hold veilederen informert ... 109
Få innspill fra veileder og avdelingen/andre ... 109
En god problemformulering er ikke en garanti ... 110
Ubesvarte spørsmål og uavsluttede problemformuleringer ... 110

5
LITTERATUR- OG INFORMASJONSSØKING TIL OPPGAVEN 113
Rammen for litteratursøking til oppgaver 114
Hvor mye litteratur bør du lese? 114
Tidsrammen for litteratursøkingen 114
Fra bred til snever søking – før og etter problemformulering 115
Innledende søking og lesing 115
Din oppgaves forhold til litteraturen om emnet 116
Litteratur- og informasjonssøking på bakgrunn av en utfylt pentagon 117
Finnes det «litteraturhull» i pentagonen? 118
Planlegging av litteratursøkingen 118
Hvordan søker man litteratur? – søkemetoder 119
Kjedesøking 119
Systematisk søking 120
Bevisst tilfeldig søking 120
Artikler og annet materiale 120
For mye og for lite litteratur 121
For mye litteratur – presiser søkeordene 121
Hvis det ikke finnes litteratur? 121
Kan man tillate seg å late som om det ikke finnes litteratur? 122
Søkeord for å finne litteratur til oppgaven 122
Dokumentasjon av litteratur- og informasjonssøking 123
Sjekk litteratursøkingen 125
Vurdering av litteratur – kildekritikk 126
Veileder og litteratur- og informasjonssøking 127
Ressurser til litteratur- og informasjonssøking 128
Kurs i regi av forsknings- og studiebibliotek 128
Nettveiledning 128
Bibliotektjeneste via e-post 128
Nettressurser 128

6
LESE OG TA NOTATER TIL OPPGAVEN 131
Pensum- og oppgavelesing krever ulike lese- og notatstrategier 131
Lesing og skriving hører sammen 131
Lese til oppgaver 132
Lesemåter 132
Skumme – å lese for å orientere seg om emnet 133
Selektiv lesing – målrettet lesing til oppgaveskriving 133
Et sluttord om lesing 134
Ta notater til oppgaven 134
Notater på vei mot selve oppgaven: notatfiler 135
Hvordan bør du oppbevare notater? 135
Understreking i tekstene og refererende notater 136
Bearbeidende notater 137
Notater som setter ting i sammenheng 137

7

KILDER I OPPGAVEN 139
Kildenes funksjoner i og til oppgaven 139
Brukstekster 140
Kilders grad av faglighet og vitenskapelighet 140
Hvorfor skal vi bruke sekundærkilder? 141
Bruk av sekundærkilder i oppgaver – hvilke og hvordan 141
Hvor mange kilder? 143
Hva kan brukes i en kilde? 143
Problemformuleringen er peilepinne og målestokk for kildehåndteringen 143
Hvor står de ulike kildene i pentagonen? 144
Hvor og hvordan omtaler du sekundærkilder i din tekst? 144
Kildekvalifisering, kildeargumentasjon, kildedrøfting og kildekritikk 145
Egen kildebruk i oppgaven 146
Kvalifiser sekundærkilder 146
Kildeargumentasjon 148
Drøfting av kildene 149
Kritikk av kilder 151
Hvordan bør du gjengi kildene? 153
Sitat 154
Sitatteknikk 156
Parafrase og referat 156
Hvordan lages henvisninger til kildene? 157
Hvilke kilder skal ha referanser? 158
Avstand til kildene 159
Avsmitting og plagiat 161
Litteratur- og kildefortegnelse 161
Vær konsekvent 161
Henvisning til bøker 162
Henvisning til tidsskrifter 162
Henvisning til artikler i bøker eller tidsskrifter 162
Internettkilder 163
Brosjyrer og lignende 163
Annet materiale 163
Hvis opplysningene mangler 164
Andre kilder 164
Andre ressurser om kildebruk og litteraturlister 165

8

EMPIRI I OPPGAVEN 167
Kvalitativ og kvantitativ empiri 168
Før du velger empiri: problemformulering og veileder 168
Forbered alltid innsamlingen grundig 169
Presentasjon av empiri i oppgavens innledning 173
Skrive empiri inn som dokumentasjon i oppgaven 174
Empirien kan drøftes i avsnitt om metodekritikk, drøfting og konklusjon 175

Innsamling og bruk av menneskelig empiri ... 175
Referanser ... 178

9
TEORI, BEGREPER, METODER OG FRAMGANGSMÅTEN (= HELE UNDERSØKELSESMETODEN) ... 179
Teorier i oppgaven ... 181
Begreper henter vi ofte i teorier ... 181
Begreper må defineres, og formålet med å bruke dem i undersøkelsen må begrunnes 181
Problemer med teori i oppgaven ... 182
For mye eller for lite teori ... 182
Valg av teorier til selvstendige oppgaver ... 183
Hvordan finner du teorier? ... 184
Foreldede teorier ... 185
Teoriavsnitt ... 186
Metode og metodeavsnitt ... 187
Å gjøre en teori til metode (analyseredskap) ... 190
Hvor i oppgaven skriver man om teorier og metoder? ... 191
Teori introduseres i innledningen eller i teoriavsnitt ... 191
Hvor skal kritikk av teori og metode stå i oppgaven? ... 192
Drøfting, vurdering og kritikk av teorier ... 193
Drøfting, vurdering og kritikk av metoder: undersøkelsesmetoden ... 196
Oppgavens undersøkelsesmetode, framgangsmåten ... 200
Fra problemformulering til teori og metoder og undersøkelsesmetode – språklig sett ... 200
Bruk veilederen til valg av teori og metode samt hvordan de kan brukes, kvalifiseres, drøftes og kritiseres ... 201

10
OPPGAVENS DISPOSISJON OG STRUKTURELEMENTER ... 203
Når og hvordan bør du disponere? ... 203
Bruk problemformuleringen som rettesnor for disposisjonen ... 205
Strukturen er gitt av sjangeren ... 206
Den vitenskapelige strukturen inneholder elementene i argumentasjonen ... 210
Generelt – konkret – generelt, oppe – ned – opp ... 211
Avslutt oppgaven oppe ... 214
Se på oppgaven i fugleperspektiv – tre aktiviteter ... 215
Struktureringsprosessen foregår under hele skrivingen ... 215
Problemer med å disponere ... 216
Framstillingsformer – byggesteinene i den akademiske teksten ... 217
Definerende avsnitt ... 218
Refererende og parafraserende avsnitt ... 218
Beskrivende, karakteriserende avsnitt ... 219
Fortellende, forklarende avsnitt ... 219
Sammenlignende avsnitt ... 220
Analyserende og tolkende avsnitt ... 220
Diskuterende avsnitt ... 222

«Hva mener du selv?» 224
Reflekterende avsnitt 225
Vurderende avsnitt 225
Handlingsanvisende, perspektiverende avsnitt 226
Innledning 226
Innledningen som mal 227
Innledningen avspeiler hele oppgaven 229
Temavalg, innkretsing av problem, motivasjon og problemformulering 230
Hypoteser 231
Formålet med oppgaven 232
Synsvinkel 232
Metode 232
Teori(er) 232
Begrepsdefinisjoner 233
Empiri 233
Avgrensing 233
Framgangsmåten for oppgaven og oppbyggingen av den 234
Konklusjon 234
Konklusjonen skal forholde seg til problemformuleringen 235
Skriv på konklusjonen underveis 236
Perspektivering 236
Oppgavens praktiske serviceavsnitt 236
Forside 237
Innholdsfortegnelse 238
Bruk overskrifter til å vise strukturen 238
Vedlegg 239
Noter, noteavsnitt og litteraturhenvisninger i teksten 239
Sammendrag – abstrakt 240

11
OPPGAVENS ARGUMENTASJON 241
Argumentasjonen i oppgaver og andre sjangre 241
Argumentasjonen i vitenskapelige oppgaver 241
Argumentasjonen er ledd i den uavsluttede faglige debatten 245
Hva skal oppgaven argumentere for? 246
Oppgaven som en sammenhengende argumentasjon 246
Faglig kontekst 248
Konklusjon 249
Konklusjoner i oppgaver trenger ikke være store 249
Perspektiveringen tar med poeng om litteratur og egen undersøkelse 250
Dokumentasjon 250
Hva kan du bruke som dokumentasjon – og til hva? 251
Plassering av teorier og metoder i oppgavens argumentasjon 251
Undersøkelsesargumentasjonen 252
Undersøkelsesmetode 252

Drøfting og metodekritikk ... 252
Bruk argumentasjonsmodellen i skriveprosessen ... 254
Argumentasjonen vises i strukturen ... 255
Argumentasjonen i språket ... 256
Bruk argumentasjonssignaler ... 256
Saklighet ... 257

12
KLART OG VITENSKAPELIG SPRÅK ... 259
Aller først: Språket endrer seg fra tenketekst til kladdetekst og til tekstprodukt ... 259
Tekst til veileder, prosjekt- eller tilbakemeldingsgruppe ... 260
Klart og vitenskapelig språk ... 261
Klart språk i oppgaver – en dyd, snarere enn et krav ... 261
Velg presise, entydige og vitenskapelige ord ... 262
Presise og entydige ord ... 264
Når skal man definere begreper, termer og uttrykk? ... 264
Velg setningens subjekt og verb med omhu ... 265
Subjektene – hva er i fokus? ... 265
Verbene i setningen kan godt være konkrete ... 266
Begynnelsen, midten og slutten av det gode avsnittet ... 267
Bruk faglige nøkkelord til å vise sammenheng i avsnittet ... 267
Skriv metakommuniserende ... 268
Vitenskapelig metakommunikasjon ... 270
Tekstlig metakommunikasjon ... 270
For mye metakommunikasjon? ... 272
Språklig avstand og avsmitting ... 272
Ofte stilte spørsmål ... 274
Bruk av vurderende ord? ... 274
Variasjon i språket? ... 275
Litterært språk? ... 275
Formidlingsspråk? ... 275
Talespråk, dagligspråk, slang? ... 276
Vanskelig språk? ... 276
Bruk av «jeg», aktiv og passiv ... 278
Substantivisk uttrykksmåte? – Både ja og nei ... 279
«Hva synes du selv?» ... 279
Hva kan du gjøre selv? ... 280

13
VEILEDNING, SELVSTENDIGHET OG EIERSKAP ... 283
Hvor mye veiledning kan du få? ... 283
Selvstendighet og eierskap ... 284
God veiledning ... 284
Innhent informasjon om veiledningen ... 285
Første veiledningsmøte – så tidlig som mulig ... 285
Utspillet er ditt! ... 286

Forberedelse til veiledning 286
Klargjøring av forventninger 287
E-postkontakt med veileder 287
Flere veiledninger 288
Gode tekststykker til veiledning 289
Tilbakemelding fra makro- til mikronivå (oppe – nede) 289
Tilbakemeldinger, framover og bakover 290
Veilederen og den gode oppgaven (din) 290
Hvordan kan du ta imot kritikk? 291
Etterarbeid etter veiledning 291
Få tilbakemelding på alle oppgaver – og gi tilbakemelding på tilbakemeldingen 292
Ingen veiledning eller dårlig veiledning? 292
Alternativer til veiledning 293

LITTERATURLISTE 295

OM FORFATTERNE 301

STIKKORD 303

1
GODE OPPGAVER INNENFOR HØYERE UTDANNING – SJANGRE OG KVALITETSKRITERIER

Denne boken handler om hvordan du lærer å skrive en selvstendig oppgave. Selv om ikke alle oppgaver har karakter av å være selvstendige oppgaver, utgjør de et skritt på veien, det vil si at de i en eller annen forstand skal lære deg å oppfylle sjangerens krav.

I dette og neste kapittel beskriver vi de oppgavetypene du kan bli bedt om å skrive på universitet og høyskole. Vi legger særlig vekt på å beskrive vilkår og krav til den selvstendige, undersøkende (vitenskapelige) oppgavetypen. Vi beskriver også hvordan du ikke bare kan leve opp til kravene, men også hvordan du kan gjøre det bra. Og vi bruker en del plass på å forklare og definere bokens begreper og synsvinkler.

SJANGER – EN DEFINISJON
Sjangerbegrepet er sentralt i denne boken. En sjanger er en gruppe tekster som har likheter i elementer, strukturer og eventuelt også språk, fordi tekstgruppen har samme formål og funksjoner og samme språkhandling (dvs. noe man gjør med ord, f.eks. å beskrive, å analysere, å vurdere).

Den selvstendige oppgaven som sjanger

Med selvstendige oppgaver mener vi studenttekster som i prinsippet skal oppfylle de samme krav og kriterier som vitenskapelige avhandlinger.

De selvstendige oppgavene har sine modeller i profesjonelle, faglige teksttyper, blant annet tekster som skrives av fagets lærere som en del av deres utvikling og forskning. Og det er den sjangeren som i mange tilfeller vil være det beste forbildet for studentene, nemlig den vitenskapelige artikkelen (*research paper*). Den vil da også kreve en høy grad av selvstendighet av studentene. I de selvstendige oppgavene er det oppgaveforfatteren som selv velger tema, setter opp en problemformulering, søker etter og velger litteratur (teori), som selv velger egnet framgangsmåte (metode), og som selv analyserer, vurderer og konkluderer.

For eksempel er bacheloroppgaven en selvstendig oppgave. I et bachelorprosjekt kan selvstendighet for eksempel bety at oppgaveforfatteren analyserer empiri eller drøfter faglige synspunkter (teorier). Gjennom de selvstendige oppgavene kan du øve deg på selv å behandle stoff på faglig vis.

Kravene til selvstendighet kan likevel være begrenset av at læreren eller institusjonen på forhånd har truffet noen valg angående oppgaven – noe som vil framgå av oppgaveteksten eller studieplanen. Disse begrensningene kan for eksempel bestå i forhåndskrav om tema og/eller problemformulering og/eller valg av kilder. Vi skriver mer om hvordan du kan vise selvstendighet i oppgavene senere i kapittelet. Selvstendige oppgavetyper på universitet og høyskole er særlig:

- masteroppgaver, kandidatoppgaver
- overbyggingsoppgaver
- prosjektrapporter
- bachelorprosjekter, bacheloroppgaver, også oppgaver på profesjonsrettede bachelorstudier
- noen mindre oppgaver på grunnutdanninger

I noen utdanninger brukes prosjektrapport og forskningsrapport som generell term for avhandling. Det vi skriver om selvstendige oppgaver generelt, gjelder i vid utstrekning også for prosjektrapporter.

Prosjektrapporten skiller seg som sjanger ikke fra den selvstendige oppgaven, men inneholder de samme elementene og har samme karakter av undersøkelse, argument og dokumentasjon. Vi har sett mange prosjektrapporter på Roskilde Universitet og Copenhagen Business School, (bl.a. som sensorer), og vi ser at den eneste forskjellen er at prosjektrapporten normalt tar utgangspunkt i praktiske utfordringer i samfunnet og næringslivet, og er resultat av et gruppearbeid, mens krav og kriterier for oppgaven som tekst er de samme. Det skrives også andre typer oppgaver enn selvstendige oppgaver på universitet og høyskole. Vi vil skrive om dem på side 25 og i kapittel 3.

Når du skal skrive en tekst, er det en veldig stor hjelp å kjenne den sjangeren teksten skal skrives i – eller vite hvilket sjangervalg du har tatt. Jo mer klar du er på dette, desto bedre kan du foreta alle de enkelte valgene, helt ned på ordplan.

I den vitenskapelige sjangeren undersøkes et faglig problem

Felles for de selvstendige oppgavene er at de undersøker et relevant faglig problem i en faglig kontekst på en faglig måte. Her er en definisjon:

DEN VITENSKAPELIGE SJANGEREN – EN DEFINISJON

- Dokumentasjon
- av en undersøkelse
- av et faglig relevant problem
- på fagets (eller tilgrensende fags) nåværende utviklingstrinn
- ved bruk av fagets teorier eller metoder
- med det formål å overbevise fagfeller om at undersøkelsens resultater og konklusjon er riktig
- i en framstilling som er akseptabel i det faglige diskursfellesskapet

Dette er en definisjon som de fleste forskere vil kunne slutte seg til. Hva som ligger i de enkelte begrepene, beskriver vi i boksen:

BEGREPSFORKLARING

- *Undersøkelse* er det overordnede begrepet i vitenskapelig skriving, det er den viktigste akademiske språkhandlingen (se s. 21 f.). Men å undersøke vil ikke nødvendigvis si å løse det valgte problemet. I humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag er forventningen typisk at man skal analysere, tolke, drøfte eller vurdere. (Les mer om dette i kapittel 4 om problemformulering.)
- *Et problem* vil si at flere problemer bare kan behandles i samme oppgave hvis de kan plasseres under samme hatt.
- Et *faglig relevant* problem vil si et problem som hører inn under faget. I praksis kontrolleres dette ved at veilederen din skal godkjenne at det du skriver, hører med til faget. Uttrykket «et relevant problem» er ikke å forstå som at noe må være svært problematisk før det er grunnlag for en problemformulering, men mer som noe det mangler et faglig svar på. Det er et problem som det er et behov for å få undersøkt innenfor faget. Hva det vil si utover dette, kan du lese mer om i kapittel 4 om problemformulering
- Fagets utviklingstrinn (*state of the art*) vil si feltets beste og mest oppdaterte kunnskap på et gitt tidspunkt.
- Fagets teorier og metoder dekker de begreper og ferdigheter som brukes i undersøkelsen. Begreper dekker omtrent det samme som «teori», og ferdigheter det samme som «metoder». Tanken er at man i en selvstendig oppgave skal velge ut de begreper og metoder fra fagets «verktøykasse» som egner seg i arbeidet med problemet. Teori og metode er ofte redskaper til problemløsing i den selvstendige faglige oppgaven – ikke et mål i seg selv. Det finnes imidlertid også rene teori- og metodeoppgaver der «problemløsingen» ligger i å behandle problemer i eller mellom teorier og metoder.
- Målet er å overbevise om at undersøkelsens resultater og konklusjon er riktig. Undersøkelsen skal ideelt sett tilføre faget noe nytt, ny kunnskap, nye handlemåter mv., hvor smått det enn måtte være. Dette nye må være troverdig for leseren, og derfor må vitenskapelig skriving alltid *argumentere* for dette nye.
- Argumentasjonen (å overbevise) retter seg mot *fagfeller* som kan bruke og videreutvikle resultatene, og framstillingen skal derfor ha en form som tilsvarer den vitenskapelige praksisen i fagfellesskapet. Når det gjelder hvem man skal se for seg som leser, se boksen «Hvem skriver man til i den selvstendige oppgaven?» nedenfor.

Man skal tenke at målgruppen for oppgaver er ikke-spesialiserte fagfeller:

HVEM SKRIVER MAN TIL I DEN SELVSTENDIGE OPPGAVEN?
Målgruppen for oppgaver som skrives på universitet og høyskole, kan mest hensiktsmessig beskrives som fagpersoner med samme grunnutdanning og allmenne faglige forutsetninger som en selv, men som ikke har særkunnskap om akkurat det feltet eller faglige problemet som oppgaven handler om.

Den selvstendige oppgaven lever opp til vitenskapelige krav

Bakgrunnen for sjangerdefinisjonen er en forståelse av hva vitenskap er. Det skal vi skrive om nedenfor.

Vitenskap er faktorer i spill mot hverandre

Et sentralt trekk ved vitenskap er at man undersøker hvordan minst to faktorer (men det kan også være 16 eller 144 faktorer!) påvirker hverandre, som i følgende eksempel:

- Hvordan forklarer disse begrepene (faktor 1) fenomenet X (faktor 2)?
- Hvordan har historisk utvikling X påvirket Y?

For oppgaveforfatteren betyr det at man alltid må tenke på at faktorer settes opp mot hverandre, typisk teorier med empiri – men det kan også være teorier som spilles ut mot hverandre, eller metode og teori. I praksis er langt de fleste oppgaver likevel undersøkelser av empiri ved hjelp av fagenes metoder, teorier og begreper, med det formål å analysere, forklare, drøfte/diskutere, vurdere, konstruere empiri/gjenstander/fenomener/tekster. Men det finnes varianter. Studenter skriver også rent teoretiske oppgaver der teoretiske standpunkter analyseres, drøftes og vurderes. Igjen gjelder det at det å sette faktorer i spill mot hverandre, og å undersøke hvordan de kan bidra til en gjensidig forståelse, er kjernen i det studenter og forskere gjør, og det forskere gjør i sine skriftlige framstillinger.

Den vitenskapelige teksten er hierarkisk

Den selvstendige oppgaven er en hierarkisk tekst med problemformuleringen øverst i tekstens hierarki. Den skal ideelt sett være bestemmende for alle andre valg som oppgaveforfatteren foretar når det gjelder dokumentasjon, teorier og metoder, også språklige valg på mikroplanet. Vi snakker om tekstens høyere og lavere nivåer.

VITENSKAPELIGE TEKSTERS NIVÅER	
• Tekstens høyere nivåer:	Grunnlaget: tekstens overordnede rettesnorer: problemformulering, formål, materiale, teorier, metoder, litteraturgrunnlag, kunnskapsbruk, argumentasjon, faglig innhold
	Formen: elementer i teksten, struktur, rekkefølge, innledninger, avslutninger osv.
• Tekstens lavere nivåer:	Utføringen: setnings- og ordplan, formalia

Disse nivåene sier noe om hva du som oppgaveforfatter og leser bør prioritere høyt og lavt i arbeidsprosessen og i tilbakemeldinger og bedømmelse. Men helt enkelt er det likevel ikke, for språk er ikke bare korrekt språk, det er også innhold og betydninger, og det inneholder markører for om det skrives vitenskapelig og i riktige sjangre.